

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/325173701>

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ

Article · January 2018

DOI: 10.9761/JASS57597

CITATIONS

0

READS

252

1 author:

Hasan Hüseyin Taylan

Sakarya University

41 PUBLICATIONS 49 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Doktora Tezi [View project](#)

Yeşilay Proje [View project](#)

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7597>

Number: 67 , p. 339-359, Spring III 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

15.04.2018

15.05.2018

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ

*PROBLEMATIC INTERNET USAGE IN SECONDARY AND HIGH
SCHOOL STUDENTS AND SOCIAL WORK INTERVENTIONS*

Betül Özgür Yörüük

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0657-9415>

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Taylan

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3968-7546>

Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Öz

Günümüzün en önemli teknolojilerinden biri olan internet, gün geçtikçe hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Dört bir yanımızı saran internetin tüm yaş gruplarına hitap etmesi, kullanıcı profilini de genişletmektedir. Özellikle ergenlerin internetin yoğun kullanıcıları olması ve interneti aşırı kullanmaları birçok probleme yol açmaktadır. Bu durum, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur.

Bu araştırmanın amacı, ortaokul ve lise öğrencilerinde, problemli internet kullanımına yol açan nedenleri ortaya çıkarmak ve bu nedenleri ortadan kaldırmaya katkı sağlayacak çözümleri ortaya koymak için makro düzeyde uygulanabilecek sosyal hizmet müdahalelerinin belirlenmesidir.

Araştırmaya Kocaeli İl Merkezindeki ortaokul ve lise okullarından temsilen seçilen sekiz ortaokul ve lisede öğrenim gören 599 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin problemli internet kullanımlarını belirlemek için Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2009) tarafından geliştirilen “Problemli İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen” kullanılmıştır. Soru formu yardımıyla gerçekleştirilen anketten elde edilen verilerin SPSS yardımıyla; temel betimleyici istatistikler, T-Testi, Anova ve Tekli ve Çoklu Regresyon Analizi teknikleriyle analiz edilip, yorumlanmıştır.

Sonuç olarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır: günde ortalama 3 saatin üzerinde internette zaman geçiren Kocaeli il merkezindeki ortaokul ve lise öğrencileri, interneti en çok sosyal medya, sohbet-chat, dizi, film, video izleme ve yükleme amacıyla kullanmaktadır. %92,7 güvenilirliğine sahip Problemli İnternet Kullanımı ölçeğinden elde edilen değerlere göre, öğrencilerin üçte ikisi normal; üçte biri ise risk altındaki ve problemli inter-

net kullanıcılarından oluşmaktadır. Cinsiyet değişkenine göre erkekler kızlardan; yaş değişkenine göre 13-15 yaş aralığındakiler, 16 yaş üzerindekiilerden daha fazla interneti problemli kullanmaktadır. Kurulan doğrusal regresyon modellerine göre; günlük internete, sosyal medyaya ve dijital oyunlara harcanan zaman arttıkça problemli internet kullanımı ihtimali de artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ergenler, Ortaokul ve Lise Öğrencileri, İnternet Kullanımı, Problemli İnternet Kullanımı, Sosyal Hizmet Müdahalesi

Abstract

The Internet, which is one of today's most important technologies, has become an integral part of our lives. The fact that the internet, which surrounds our four sides, is addressing to all age groups also extends the user profile. The fact that adolescents are keen users of the internet and their excessive use of the internet lead to problematic usage of the internet. This is an issue that needs to be addressed with precision.

The aim of this research is to determine the social work interventions that can be applied at the macro level to reveal the reasons of problematic internet usage and the solutions that will contribute to the elimination of these reasons in secondary and high school students.

Eight secondary schools and 599 high school students from the center of Kocaeli Province were selected as representatives from secondary and high schools. "Problematic Internet Usage Scale-Adolescent" developed by Ceyhan, Ceyhan and Gurcan (2009) was used to determine problematic internet use of students. The data obtained from the questionnaire was interpreted by SPSS with basic descriptive statistics, T-Test, ANOVA and Single and Multiple Regression Analysis techniques.

As a result, the following findings have been obtained in the research. Secondary school and high school students in the city center of Kocaeli, who spend more than 3 hours on the internet on average, use the internet mostly for social media, chatting, watching and uploading series, films, or videos. According to the Problematic Internet Usage Scale with 92.7% reliability, two thirds of the students are normal internet users and one third is composed of problematic and under-risk internet users. In terms of gender variable, boys have more problematic internet usage than girls, and in terms of age variable, those in the age range of 13-15 have more problematic internet usage than those over 16 years of age. According to the established linear regression models, as the daily time spent on internet, social media and digital games increases, the probability of problematic internet usage also increases.

Keywords: Adolescents, Secondary and High School Students, Internet Use, Problematic Internet Usage, Social Work Intervention

1.GİRİŞ

Günümüzde ergenlerin karşı karşıya kaldığı sorunlardan biri, problemli internet kullanımıdır. Problemli internet kullanımının özellikle ergenler arasında giderek yaygınlaştığı gözle görülür bir gerçek haline gelmiştir. Bu durum, gelişim dönemi olarak hassas dönemde olan ergenlerin sosyal ve psikolojik durumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu olumsuz etkinin ortadan kalkmasına katkı sağlanması; ergenlerin içinde bulundukları dönemi değil, genç yetişkinlik ve hatta yetişkinlik dönemlerini de problemsiz geçir-

meleri açısından faydalı olacaktır.

Ergenlere doğru internet kullanımını, eğitim ve sosyal hizmet müdahalesi ışığında, ortak duygu ve değerler eğitimi sayesinde kazandırmak mümkündür. Bu araştırmada ergenlerdeki problemli internet kullanımında uygulanacak doğru sosyal hizmet müdahalelerinin, hangi koşullar altında etkin olacağına dair bilgilere yer verilmiştir.

1.1.İnternet

Günümüzde teknolojinin kullanım alanının genişlemesi, teknolojinin yapısal alanda hızla gelişmesine de olanak sağlamış-

tır. İnternet için de aynı gelişim söz konusudur. Önceleri internet üzerinden sadece bilgi toplama, yazılı ve görsel bilgileri kişi ya da kurum gibi ilgili hedef kitlelere sunma ve yazılı iletişim kurma gibi işlevler gerçekleştirilirken zaman içerisinde sesli ve görüntülü iletişimin de mümkün olduğu bir internet teknolojisinden söz etmek mümkün hale gelmiştir (Akıncı Vural & Coşkun, 2009: 182).

İnternet, önemli bir iletişim ve bilgi paylaşım aracı olarak, okul, iş ve toplumsal yaşamda büyük bir öneme sahiptir. Her geçen gün kullanıcı sayısının arttığı ve teknolojik imkânların artmasıyla beraber erişilmesi kolaylaşan internet; iletişim, sosyalleşme ve bilgiye erişim konularında kullanıcılarına özgürlüğün kapılarını açmaktadır (Satan, 2013: 512).

Bilimin hayatımıza kattığı en önemli ve en etkili yeniliklerin başında olan internetin yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesinde, şüphesiz son birkaç yıldır akıllı telefonların yaygınlaşması etkili olmuştur. Günümüzde akıllı telefonlar, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de internete ulaşımı daha fazla kolaylaştırmış ve kullanıcı sayısındaki artışı da doğrudan etkilemiştir. İnternet World Stats (IWS- İnternet Dünya İstatistikleri) 2017 verilerine göre; bugün dünyada 3,885 milyar aktif internet kullanıcısı bulunurken, ülkemizde 48 milyon aktif internet kullanıcı bulunmaktadır. Bu rakam dünyada olduğu gibi ülkemizde de her geçen gün artış göstermeye devam etmektedir (IWS, 2017).

Hızla gelişen bilgi ortamında internet, sosyal medya ve diğer yeni iletişim teknolojilerinin öncülük ettiği farklı iletişim kaynaklarına yönelen bireylerin, bağımlılık derecesine ulaşan ilişkilerinin incelenmesi iletişim disiplini açısından oldukça önemlidir (Işık & Topbaş, 2015: 320).

1.2.İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı ve problemlı internet kullanımı kavramları birbiri ile benzer-

lik gösterse de içerdiği anlam bakımından birbirinde farklıdır. İnternetin patolojik boyutunu tam manasıyla karşılamaması; internet bağımlılığı kavramının yerini bazı çalışmacılar tarafından “problemlı internet kullanımı” kavramına bırakmıştır. Bu nedenle problemlı internet kullanımı kavramına geçmeden önce internet bağımlılığı kavramı üzerinden durmakta fayda vardır.

İnternet bağımlılığı ilk kez 1995 yılında psikiyatrist Ivan Goldberg’in DSM-IV’ün kompleksliğini ve katılığını ortaya koymak için belirlenmiş bağımlılık ölçütlerini “internet bağımlılığı bozukluğu” şeklinde uyarlayıp meslektaşlarına bildirmesiyle var olmuştur. Daha sonra konu ile ilgili çalışmalar daha ciddi bir boyut kazanmış ve Goldberg tarafından “İnternet Destek Bağımlılık Grubu” kurularak bu konuda çalışmalar başlamıştır (Ekici, 2002: 228).

Bazı kişiler internet bağımlılığında herhangi bir maddenin rol oynamadığını ve bu nedenle kişide fizyolojik bir yoksunluk meydana gelmediğini belirtebilir. Diğer yandan aşırı bilgisayar kullanımının var olan standart sınıflandırmalara dâhil edilen tanısal antitelerin bir belirtisi olduğu iddia edilebilir. Ancak halkın, bu kavramı belirgin tanımlar olmadan kullanması, suistimal ve bağımlılık kategorilerinin bilgisayar ve internet kullanımıyla ilgili olduğunu ortaya koymaktadır (Tarhan & Nurmedov, 2011: 67).

Young (2004)’a göre internet bağımlılığı; internetin aşırı kullanılması, kullanma isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın kişide anlamını kaybetmesi, internette yoksun kaldığı durumlarda ise kişide sinir ve saldırganlık gibi olumsuzluk durumların ortaya çıkması, sosyal ve ailevi hayatın giderek bozulması olarak tanımlanmıştır.

İnternet bağımlılığı, bilgisayar başında internete bağlı olarak gereğinin dışında, çok daha fazla zaman geçirme sorunu olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, bireyin

“internet bana saygı durulan tek yer”, “ben sadece internet ortamında iyiyim”, “internet benim tek arkadaşım”, “internet olmadan ben başarısız bir insanım” boyutundaki bilişsel yapılanması genel olarak “internet bağımlılığı” şeklinde tanımlanmaktadır (Yalçın’dan akt. Odabaşı, Kabakçı & Çoklar, 2007: 83).

1.3.Problemlili İnternet

Kullanımı

İnternetin dünyadaki yaygın kullanımı, toplumun her kesimi tarafından rahatlıkla temin edilebilmesi, internetin kullanım kolaylığı, bilgiye hızlı erişimi, iletişim, eğlence, alışveriş ve bunun yanında pek çok kullanım amacı taşıması interneti hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir.

İnternetin olumlu görünen yönlerinin cazibesine kapılarak, kontrolsüzce ve uzun süreler kullanılması internet kullanımında aşırıya kaçılmasına ve beraberinde bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu da problemlili internet kullanımı sorunu ile bizi karşı karşıya bırakmıştır.

Problemlili internet kullanımı ile ilgili yer verilen tanımlarda; Beard ve Wolf (2001), “bireyin hayatında interneti, psikolojik, sosyal, okul ve/veya iş zorlukları yaratacak şekilde kullanması” ifadesini kullanarak problemlili internet kullanımını tanımlamıştır.

Shapira ve arkadaşlarına (2000) göre ise problemlili internet kullanımı:

1. Kontrol edilemez,
2. Önemli derecede endişe verici zaman harcatan ya da finansal, sosyal ya da mesleki açıdan zorluk çıkaran,
3. Hipomanik ya da manik belirtilen dışında da var olan ifadeleri ile açıklanmıştır.

Caplan (2002) ise; internet bağımlılığının görüngesi olarak problemlili internet kullanımını, kumar gibi dürtü kontrol bozukluklarına benzer karakterde davranışsal bir bağımlılık şeklinde ifade etmiştir.

Problemlili internet kullanımı psikolojik, fizyolojik ve sosyal yönden birçok komponenti barındırdığı için çok yönlü bir semptom olarak değerlendirilmiştir. Sanal ortamlar gizli kalmış ve gerçeklikten uzak kişilik özel-

liklerinin ortaya çıkması için imkânlar sunmaktadır. Sanal kişilik özellikleri yeni ve farklı deneyimleri daha kolay hale getirmektedir (Suler’den akt. Yavuzarslan Gök, 2017: 25).

Problemlili internet kullanımı, Shapira ve arkadaşlarına (2000) göre, bireylerde bağımsız şekilde dürtülerine hâkim olamama, Morahan-Martin ve Schumacher (2000)’e göre, yalnızlık, Armstong ve arkadaşlarına (2000) göre, düşük öz- saygı, Young ve Rogers (1998)’e göre, depresyon, King ve Poulos (1998)’e göre, sosyal kaygı, yine Morahan-Martin ve Schumacher (2000)’e göre, on-line ortamda çekingenliği atma şeklinde belirlenerek, problemlili internet kullanan bireylerde bu özelliklerin olacağı belirtilmiştir (2000’den aktaran Gürcan & Hamarta, 2013: 95-96).

Problemlili internet kullanımı internetin kullanılmaya başlandığı ilk zamanlarda görülmeyebilir. Başlangıçta kişi, internet kullanımını belli bir amaç doğrultusunda kullanmaya başlar. Ancak zaman içerisinde, bu amaç internet ortamındaki pekiştiriciler ve uyarıcıların da etkisiyle bireyin interneti amaç dışı kullanımına yol açabilir (Ögel, 2012’den akt. Günlü, 2016: 33).

Teknolojinin bir parçası olan İnternet, kişileri olumlu yönden etkilediği gibi olumsuz yönden de etkisi altına almaktadır. Özellikle bilginin ve haberin internette kötü amaçlı ve hatalı kullanımı, başta kişiler olmak üzere toplumu yanıltıcı şekilde kullanımı, insanlar arasındaki sosyal barışın bozulmasına yol açacaktır. Bu durum yaşantımızda üretkenlik ve yaşam kalitesini düşmesine neden olacaktır (Aral, 2000: 115-116). İnsanlarda psikoloji ve teknolojinin neden olduğu mental ve benzeri problemlerin olumsuz bir etkisi olarak problemlili internet kullanımı ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde bireylerin interneti pek çok amaçla kullanması, araştırmacıları bu kullanım amaçlarını sınıflandırmaya yöneltmiştir. Bunlar (Papacharissi & Rubin’den akt. Yılmaz, 2013: 39-40):

- 1.Yeni insanlarla tanışmak, tartışma gruplarına katılmak, sorulan sorulara cevap

vermek ve diğler insanlara yardım etmek için interneti kullanması neticesinde kişilerarası fayda sağlaması.

2. Kişinin kendisini sıkıntılı hissettiğı ve yapacak bir iş olmadığı durumlarda internette zaman geçirmek istemesi.

3. Bilgiye ulaşma, araştırma yapma ve gelişmeleri takip etme amaçlı yani interneti bilgi arama amaçlı kişinin interneti kullanması

4.Yapılması zaman alan fatura ödeme, mektup gönderme gibi işleri kolayca yapabilme özelliğı taşıyan bilgisayar ve internet ortamının elveriş ve rahat olması.

5.Bireyin interneti keyifli vakit geçirip, eğlenme amaçlı kullanımı.

İnterneti kullanım amaçları için sayılan bu ve buna benzer çok daha fazla amacın aşırıya kaçması ve bireyin interneti kontrol edememe durumuna gelmesi sonucu oluşan fonksiyonel bozulma, problemlı internet kullanımına yol açarak, internetin bir bağımlılık haline gelmesine neden olmaktadır.

Ceyhan (2011)'a göre problemlı internet kullanımında bireyler; sanal ortamı yüz yüze iletişime tercih etmekte, günlük yaşamın gerektirdiğı davranışları uygulama noktasında eksiklik göstermekte, zihinlerini sürekli internet ile meşgul ederek, günlerce internette vakit geçirebilmektedir. Bu durum, internet bağımlılığı veya problemlı/ patolojik internet kullanımı gibi davranış problemlerinden söz edilmesine sebebiyet vermektedir (Ceyhan, 2011: 85).

Literatür incelendiğinde internette problemlı internet kullanımına yol açan 5 farklı bağımlılık türü olduğu görülmektedir. (Young, Pistner, O'Mara & Buchanan, 2000; Gönül, 2002; Odabaşı vd., 2007) Bu bağımlılık türleri; siberseks bağımlılığı, siberilişki bağımlılığı, net bağımlılığı, bilgi bağımlılığı ve bilgisayar oyunu bağımlılığıdır.

1.4.Ergenlik ve Problemlı İnternet Kullanımı

İnsan yaşamında en önemli dönem-

lerden biri olan ergenlik, çocukluk ve yetişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal yönden olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olarak bilinmektedir. Ergenlik döneminde kişinin içinde bulunduğu toplum onu bir çocuk olarak görmeyi bırakırken, bir diğler yandan ona henüz yetişkin statüsünü, rolünü ve işlevini de tam manasıyla vermez. Ergenlik dönemindeki gelişmeler; biyolojik, zihinsel, duygusal, psikolojik, kişilik ve kimlik, cinsel ve sosyal gelişmeleri kapsayan bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır (Nar, 2007: 15).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre; 12-18 yaş arasındaki dönem, bireyin kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşadığı kritik bir dönem olarak ortaya çıkmaktadır. Erikson ergenliğı, insan yaşamını ayırdığı sekiz basamağın, beşinci basamağı olarak görmektedir. Bu basamakta da ergenliğı, "kimlik karmaşasından kaçınarak kendine özgü bir kimlik kazanma süreci olarak ifade etmiş" ve ergenin "Ben nereden geldim? Ben kimim? Ben ne olmak istiyorum?" sorularına cevap araması gerektiğini belirtmiştir (Yalom, 2008: 23).

Ergenlik dönemindeki birey de kendine ait olan bir yaşam alanı kurma yolunda ilerlerken, hem kendi vücudundaki gelişmelerden, hem de çevredeki değişimlerden dolayı, kendi yaşam alanını kurarken stres içine girebilir ve bazen de bu iki faktörün arasında sıkışıp kalabilir (Kulaksızoğlu, 2011: 27-28). Bu dönemin başında ve ortalarında ergen fiziksel, duygusal ve sosyal anlamda değişim sancıları çeker. Bir yandan vücut hızla olgunlaşırken bir yandan da hormonal değişimler nedeniyle kişinin ruh halleri değişim ve duygusal heyecanlar meydana gelir (Steyer, 2012: 182).

Ergenin duygusal dünyasında bir takım farklılıklar ve çelişkiler ortaya çıkmaktadır (Yavuzer, 2005: 269). Dönemin özelliğı olarak düşünme ve davranışları, daha iyi değerlendirme sonucunda utanç veya pişmanlık, çekingenlik ve güvenlik duygularını

beraberinde getirebilir. Ergenler kendilerini toplumda özel birey olarak hissetmektedir. Benzersiz deneyimlere sahip olduklarına inancı beraberinde tüm dünyayı yöneten kuralların kendileri adına geçerli olmadığı düşüncesi ile hareket etmeleri onların duygusal dünyada farklı hissettiklerini göstermektedir. Ayrıca ergenler "kimse beni anlamıyor" düşüncesini içinde taşıyan bir inanç taşımaktadır (İşmen Gazioğlu, 2013: 97).

Ergenlik döneminde kişiler soyut düşünme özellik ve yeteneklerini kullanarak, ana-baba ve yakın çevrenin davranışlarını ve beklentilerini yeniden değerlendirmeye başlamaktadır. Toplumsal olarak kabul ve onay görmek isteyen ergenler eğitim yaşamında başarılı olmayı, ekonomik yönden etkinlik kazanmayı, toplumun ve arkadaş çevresinin onayını almayı istemektedir. Ergenin akranları ile ilişkilerinde başarılı olması kendi kimliklerini tanımlamaları açısından önemli bir ihtiyaçtır. Ergenin kimlik arayışı içerisinde olduğu bu dönemde, sosyal olarak etkileşim içerisinde olduğu arkadaş gruplarıyla ilişkilendirilmek ergene gelişmemiş bir kimlik duygusu sağlamaktadır. Bu ise normal bir durumdur (İşmen Gazioğlu, 2013: 123).

Yapılan araştırmalarda ortaklaşa kabul edilmiş kurallarla netleşmiş ailelerde; ergenin sorunlarına, ilgi ve ihtiyaçlarına duyarlı olumlu bir iletişim gerçekleştirdiğinde ailenin çocuklarını kötü arkadaşlarının olumsuz etkilerinden koruyabildikleri tespit edilmiştir (Yavuzer, 2005: 27). Yani çelişkilerle dolu ergenlik döneminin hızlı değişimine ayak uydurmakta güçlü çeken anne ve babaların tutumlarında değişiklik yapması, aile ile gencin işbirliği içerisinde davranmasını kolaylaştıracaktır.

Günümüzde ergen olarak kabul ettiğimiz kuşağın internetle birlikte büyüdüğü görülmektedir. Bu nedenle ergenlerin diğer tüm gelişim dönemlerinden daha fazla internetle tanışık olmaları olağan bir durum olarak görülmektedir. Ergenlerin sosyal, cinsel ve kimlik gelişimlerine bakıldığında internet kullanımının tüm bu gelişim dönemleri üze-

rinde olumlu ve olumsuz etkileri olmaktadır. Ergenlerin bilinçli internet kullanımında, bu medya aracı ergen gelişimi için fırsatlar sunarken, internetin kötüye kullanımı, ergen yaşamında birçok probleme yol açmaktadır. Bu durum, hangi süreç ve koşulların ergenlerin interneti olumlu ya da riskli kullanıma yönlendirdiğinin belirlenmesini zaruri bir hale getirmektedir. (Bayraktar, 2013: 87).

Sosyal medyanın gücünün sürekli artması ve sosyal medyaya düşen bir şarkının ya da yazının ergeni popülerleşmesi gibi nedenlerle popüler olmayı arzulayan ergenler internet başında daha fazla zaman geçirmeye yönelmektedir. Kimlik edinme çağında olan bu ergenlerin internette istedikleri kimliğe bürünme olanakları elde etmeleri, kendilerini olduğu gibi değil de hayalinde oluşturduklarını başkalarına sunabilmeleri de onların internette kalma sürelerini uzatmakta, hayali kendilerine duydukları hayranlığı internet ortamı besleyebilmektedir. Ergenlerin partner edinme ihtiyaçlarını internette daha kolay karşılamaları gene internet başında geçirilen zamanı belirleyebilmektedir. Aslında toplumsal yapının sanal olmayan olanaklarından beslenmesi gereken ergen ihtiyaçlarının bu alanda karşılanamaması nedeniyle sanal atmosferin ergenler için bu kadar önemli olduğu söylenebilir (Kaygusuz, 2013: 188).

Ergenlik dönemindeki bireyler, yeni düşüncelere açık olmakla birlikte bu düşüncelerin geçerliliği hakkında yeterli bir bakış açısı ve yaşam deneyimine sahip değildirler. İnternette bilgilere erişmek için arama motorlarını etkin kullanma, e-posta gönderip, alma ve çevrimiçi oyunlar oynama ergenlerin internette yaptığı en temel kullanımlardır. Bunun yanında, ergen erkekler internette şiddet, ağır mizah, kumar ya da yetişkinlerin kullandığı içerik sitelerini incelerken, kız çocukları ise daha çok çevrimiçi ortamda sohbet ederler. Bu durum ise ergen kızlar için, çevrimiçi yoldan cinsel içerikli tekliflere maruz kalma problemine neden olabilmektedir (Odabaşı, Kabakçı & Çoklar, 2007: 97).

Ergenlerin interneti oyun oynama,

hoş vakit geçirme ve rahatlama gibi eğlenme amacı ile kullanılması da problemlı internet kullanımı ile sonuçlanabilmektedir. Özellikle çocuklar ve ergenler üzerinde daha fazla etki gücüne sahip olan teknolojik araçların ve internetin kontrol edilemez bir biçimde aşırı kullanımı sonucunda, bireyin yaşamının çeşitli alanlarında özellikle psikososyal gelişim alanında bozulmaların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır (Ceyhan, 2010: 1339)

Yani, internetin gençler üzerinde probleme yol açan muhtemel sakıncaları, kullanıcının internet kullanımını, kontrol becerisini, ilişkisel, mesleki ve sosyal becerisini problemlere sebep olacak dereceye etkilemektedir. İnterneti aşırı ve gereksiz kullanan kişilerde fiziki ve ruhi birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. Kişinin çevresiyle iletişimi zayıfladığı zaman kendini ifade kabiliyeti de körelmekte, toplum içerisindeki sosyal ilişkileri bozulmakta, aile ve arkadaşlarıyla diyaloglarında aksaklıklar olabilmekte, artan bu ferdi davranışlar sonucu kişide yalnızlık görülmektedir. Diğer yandan problemlı internet kullanımı olan kişilerde bel ve kas ağrıları, görme bozukluğu ve aşırı yorgunluk gibi fiziksel bir takım problemlerin ortaya çıkması ve bunun kişilerde ciddi hasarlar bırakması söz konusu olmaktadır.

1.5.Problemlı İnternet Kullanımına Sosyal Hizmet Müdahalesi

Yakın dönemin en önemli teknolojisi olan interneti çocuklar ve ergenler, yetişkinlerden fazla kullanmaktadır (Aydeniz, 2013: 53). Özdenetim açısından zayıf ve dış etkilere de oldukça açık olan ergenlerin, internetin faydaları kadar zararlarına da maruz kalacakları bir gerçektir. İnternetin ergenlere bilgi dezenformasyonu, yanlış bilgilere ulaşma ve bilginin kıymeti sorunu; zararlı bilgilere ulaşma ve suç işleme yollarını öğrenme; müstehcen içeriğe ulaşma; gizli bilgilere ulaşma, bireysel mahremiyet ihlali ve internet suçları; zaman israfı ve ekonomik tahribat; bağımlılık,

asosyalleşme ve kötü çevre edinimi gibi pek çok olumsuz etkisi vardır (Turalalp, 2016: 114).

Bu bağlamda ergenlerin problemlı internet kullanımına yönelik sosyal hizmet müdahalelerinde bilgi kaynaklarının belirlenmesi ve buna yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi için alternatif olabilecek metot ve çalışma adımlarının ortaya konulması önem arz etmektedir.

Problemlı internet kullanımına karşı üç tür korunmadan söz edilmektedir. Bunlar primer, sekonder, tersiyer korunmadır. Primer korunma, kişide problemlı internet kullanımı gelişmeden alınan önlemlerdir. Kişi problemlı internet kullanıcısı olmadan bu durumu önleyici tedbirler alınması asıl önemli olan husustur. Problemlı internet kullanıcısı olmamak adına alınabilecek önlemlerde, internete erişim sağlanan her alanda kullanım amacı ve süresi kontrol altında tutulmalıdır (Sevindik, 2011: 26). Problemlı internet kullanımının önlenmesi ve internetin olumsuz etkilerinden korunmak için ailelerin ev ortamında alacağı tedbirlerden şu şekildedir: (Güneş, 2014: 111):

1.Evde internet kablosuz bağlantı ile her odada değil, evin oturma odasında olmalıdır.

2.İnternetin bağlı olduğu bilgisayar ekranı evde herkes tarafından görülebilecek bir noktada yer almalıdır.

3.Aile bireyleri birbirinin sosyal medya ve e-mail şifrelerini, kullanıcı isimlerini birbirinden saklamamalıdır.

4.İnternet üzerinden yapılan sohbetlerin geçmişini ve internete girilen yerleri kayıt altında tutmayı sağlayan programlar bilgisayarda yüklü olmalıdır.

5.İnternet evde gerektiği zamanlarda açık tutulmalı, yapılacak iş sona erdiğinde tekrar kapatılmalıdır. İnternet sahibi olmanın kesintisiz internet kullanımını gerektirmediği aile bireyleri tarafından bilinmelidir.

Günümüzde ise taşınabilir bilgi ileti-

şim teknolojileri ile internet evdeki bilgisayarları aşmıştır. Çocuk ya da ergenler iletişim kurma, oyun oynama, müzik dinleme, video seyretme ve İnternet'e bağlanma gibi pek çok işlevi aynı ortamdaki gerçekleştirdikleri cep telefonlarını daha yoğun kullanmaktadır. Cep telefonları gibi taşınabilir bilgi iletişim teknolojileri üzerinden kullanılan İnternet'in zaman ve mekâna bağlı olmadan kullanımı, ebeveynlerin çocuk ve ergenler üzerindeki denetim ve gözetimini oldukça zor bir hale getirmektedir. Bu noktada olabilecek primer korumada; ihtiyaç eksikliğini kullanım, denetimli serbestlik, başta hat ücreti ve zaman konusunda israfı varmayan bir sınır çizilmesi ve güvenlik ilkelere riayet gibi temel hususlarda ebeveyn ile çocuk/ ergen arasında anlaşmaya varılması önem arz etmektedir (Akdeniz,2013: 53). Bu noktada, çocuk ya da ergen taşınabilir bilgi iletişim teknolojileri üzerinde İnternet kullanırken aileler tarafından koruyucu programlar, virüs programları ve bu alanda geliştirilen takip-koruma yazılımları edinilmesi alınabilecek koruyucu önlemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında aileler tarafından çocuk ya da ergenlerin internette geçireceği zamana alternatif oluşturacak olanakların sunulması; sosyal alanda sportif ve kültürel faaliyetlere yönlendirme ve yeterli duygusal destek verilmesi de primer koruma noktasında uygulanabilecek önemli tedbirlerdir (Sevindik, 2011: 26).

Sekonder korunma, problemli internet kullanımında kişiye erke tanı ve tedavinin uygulanmasıdır. Problemli internet kullanımının çocuk ve ergenlerde görülmesi ile tanı ve tedavinin hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi için aile ile işbirliği içinde olunması gerekmektedir. Young terapi süreciyle ilgili belli yöntemlerin yararlı olacağı üzerinde durmaktadır. Bunlar (Dinç, 2010: 72-75):

1.İnternet kullanımını tam zıt saatlere kaydırmak.

2.Dış durdurucular kullanmak. (Bir yere gitmek ya da biriyle buluşmak vs.)

3.İnternet kullanımı ile ilgili hedefler belirlemek.

4.Çok kullanılan belli işlevlerden uzak durmak.

5.Hatırlatıcı kartlar kullanmak.

6.Bir destek grubuna katılmak

7.Aile terapisi almak.

Tersiyer korunma ise, hastalık geliştikten sonraki rehabilitasyon aşamasıdır (Sevindik, 2011: 27). Bu üç tür koruma içinde primer koruma, kişi henüz problemli internet kullanıcısı olmadan bu sorunun önüne geçtiği ve kişiyi interneti bilinçli kullanıma yönlendirdiği için diğer iki korumadan daha önemlidir.

Taylan ve Işık'a (2015) göre, geleceğin yetişkinleri olan ergenler için İnternet, artık yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, gündelik yaşamlarında en merkezi iletişim aracı konumuna ulaşmıştır. Ergenlerin üçte biri internet bağımlılığı riski taşımakta ya da internet bağımlısı konumundadırlar. Günümüzün en önemli sosyal sorunlarından biri olan internetin problemli kullanımına (ve/ya internet bağımlılığı) karşı başta ebeveynler, eğitimciler, akademisyenler, politikacılar, sivil toplum olarak ve de ülkenin geleceği konusunda tedirginlik duyan sade vatandaşlar olarak bu sorunun çözümü konusunda sorumlu olduğumuzun bilincinde olmamız gerekmektedir (Taylan & Işık, 2015: 872). Bu hususta makro düzeyde uygulanabilecek sosyal hizmet müdahaleleri, problemli internet kullanımını azaltmada faydalı olacaktır.

2.YÖNTEM VE TEKNİK

2.1.Araştırmanın Modeli

Ergenlerin problemli internet kullanım eğilimlerinin incelendiği bu araştırma, betimleyici ve açıklayıcı nicel bir araştırmadır. Çalışma kapsamında araştırmanın sorunu ve amacına uygun olarak oluşturulan araştırma soru ve hipotezler, çözümlenmesi için belirlenen ölçek vasıtasıyla oluşturulmuştur. Soruşturma sonucu elde edilen veriler ise istatistik teknikleriyle analiz edilip, yorumlanmıştır.

2.2.Araştırma Soruları ve

Hipotezleri

Araştırmanın temel amacı, problemli

internet kullanımının ergenler üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Problemlı internet kullanımındaki olumsuz etkinin ortadan kalkmasına katkı sağlanması, ergenlerin içinde bulundukları dönemi değil, genç yetişkinlik ve hatta yetişkinlik dönemlerini de problemlı geçirmeleri açısından uygun sosyal hizmet müdahalelerinin belirlenmesi araştırmanın bir diğer amacıdır.

Araştırmanın temel amacına uygun olarak belirlenen 3 temel araştırma sorusuna cevap aranacak ve bağlantılı hipotezler analiz edilmiştir.

Araştırma Sorusu 1: Ortaokul öğrencileri ile lise öğrencilerinin internet kullanım eğilimleri nasıldır?

Araştırma Sorusu 2: Ergen öğrencilerde problemlı internet kullanımı ne orandadır?

Araştırma Sorusu 3: Problemlı internet kullanımı üzerindeki etkili faktörler nelerdir?

Buradaki birinci ve ikinci soru betimleyici ve profil ortaya çıkarıcı soru olduğundan hipotez oluşturulmamıştır. Üçüncü soru içins Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği'nden yola çıkılarak araştırmayı daha da derinleştirmek ve problemlı internet kullanımı olgusunu daha iyi açıklamak amacıyla hipotezler oluşturulmuştur.

Araştırmanın hipotezleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Hipotez 1: "Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha fazla problemlı internet kullanımına sahiptir".

Hipotez 2: "Okul türü problemlı internet kullanımı üzerinde etkili bir faktördür".

Hipotez 3: "Ergenlerdeki internet kullanım süresi arttıkça problemlı internet kullanımı artmaktadır".

Hipotez 4: "Ergenlerde sosyal medyaya harcanan süre arttıkça problemlı internet kullanımı da artmaktadır".

Hipotez 5: "Ergenlerde dijital oyunlara harcanan süre arttıkça problemlı internet

kullanımı da artmaktadır".

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kocaeli ili İzmit ilçe merkezindeki ortaokul ve liselerdir. Örneklem ise İzmit İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Sinan Dereli Ortaokulu, Evliya Çelebi İmam Hatip Ortaokulu, 42 Evler Türk Pirelli Ortaokulu, Özel Cebir Ortaokulu, Muhammer Dereli Fen Lisesi, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Evliya Çelebi İmam Hatip Lisesi ve Özel Cebir Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 12-18 yaş arası tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen 309 kız ve 290 erkek olmak üzere toplam 599 ortaokul ve lise öğrencisi oluşturmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada ergenlerin problemlı internet kullanım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla "Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği- Ergen (PİKÖ-E)" (Ceyhan ve Ceyhan, 2009) ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veri toplama aşaması üç basamakta gerçekleşmiştir. Bunlar; anket formunun düzenlenmesi, anket formunun uygulanması ve verilerin değerlendirilmesi aşamasıdır.

Araştırma için gerekli olan birincil veriler, anket metodu uygulanarak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formunda, anketin doldurulması ile ilgili gerekli açıklamalara yer verilmiştir. Anket formunda, araştırmanın temel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak sorular ve ergen öğrencilerin demografik özelliklerini belirleyecek kişisel bilgi soruları olmak üzere iki grup soruya yer verilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. İlk olarak tanımlayıcı istatistik teknikleri ile değişkenlere ilişkin frekans (ortalama) ve yüzdelik değerler bulunmuştur. İkinci olarak faktör analizi yapılmıştır. Üçüncü olarak, problemlı internet kullanımının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığı, bağımsız t testi ile incelenmiştir. Problemlı internet kul-

lanımının okul türü, yaş, aile geliri ve aile eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise tek yönlü varyans analizi

(Anova) ile incelenmiştir. Ergenlerin internet kullanım süreleri ise regresyon analizi ile incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Öğrencilerin Genel Özellikleri

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Okul türü		
	Sayı	Yüzde
Ortaokul	242	40,4
Lise	357	59,6
Cinsiyet		
Kız	309	51,6
Erkek	290	48,4
Yaş (14,5 yaş)		
10-12 yaş	127	21,2
13-15 yaş	281	46,9
16-19 yaş	191	31,9
Gelir (3853,5 TL)		
Ortalama gelirin altı	413	78,1
Ortalama gelirin üstü	116	21,9

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında örneklem için tercih edilen öğrencilerin %40,4’ü (242) ortaokul öğrencisi; %59,6’sı (357) ise lise öğrencisidir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin %51,6’sı (309) kız öğrenci; %48,4’ü (290) ise erkek öğrencidir. Öğrencilerin yaşları incelendiğinde araştırma

grubundaki öğrencilerin ortalama yaşı 14,5’tir. 10-12 yaş aralığındakilerin oranı %21,2; 13-15 yaş arasındaki gençlerin oranı %46,9 ve 16-19 yaş aralığındakilerin oranı ise %31,9’dur. Ortaokul ve lise öğrencilerinin ailelerinin aylık toplam gelirinin ortalaması ise 3853,5 TL’dir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri

	Anne Eğitim		Baba Eğitim	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okuryazar Değil	15	2,5	5	1
Okuryazar ama Diploma Yok	25	4,2	17	2,8
İlkokul Mezunu	176	29,4	87	14,5
Ortaokul	131	21,9	102	17,0
Lise	148	24,7	214	35,7
Üniversite	93	15,5	142	23,7
Yüksek Lisans ve Doktora	11	1,8	32	5,3
Toplam	599	100,0	599	100,0

Ankete katılan öğrencilerin, “Ebeveynlerinin eğitim düzeyleri” ne baktığımızda anne

eğitim seviyesinde %29,4'ü ilkokul mezunu, %24,7'si lise mezunu, %21,9'u ortaokul mezunu, %15,5'i üniversite mezunu, %4,2'si okuyar ama diploması olmayan, %2,5'i okuyar olmayan ve %1,8'i ise yüksek lisans ve doktora eğitimi olan annelerdir.

Bir diğer ebeveyn olan babaların eğitim durumlarına baktığımızda ise %35,7'si lise mezunu, %23,7'si üniversite mezunu, %17'si ortaokul mezunu, %14,5'i ilkokul mezunu, %5,3'ü yüksek lisans ve doktora eğitimi almış, %2,8'i okuyar ama diploması olmayan ve %1'i okuyar olmayanlardır. Her iki ebeveynin eğitim durumlarına baktığımızda babalardaki eğitim seviyesi annelere göre daha fazladır. Annelerdeki lise eğitimi %24,7

iken bu durum babalarda %35,7'dir. Aynı zamanda üniversite mezunu olan anneler %15,5 iken babalardaki bu eğitim seviyesi %23,7'dir.

Buna göre, babaların eğitim düzeyinin annelerin eğitim düzeyinden fazla olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyinin düşük olması, ülkemizdeki ataerkil toplum yapısından kaynaklanan, kadınların eğitim olanaklarından yeterince faydalanamamasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgular da, anne eğitim durumunun düşük olmasının nedeni olarak ülkemizde *ataerkil toplum yapısının devam ettiğini* göstermektedir.

3.2. Medya Takip Alışkanlıkları

Tablo 3. Bilgisayar Sayısı

	Sayı	Yüzde
Bilgisayar yok	34	5,8
1 adet	199	33,8
2-3 adet	280	47,6
4 ve üzeri	76	12,9
Toplam	589	100,0

Tablo 3'e göre hanedeki "Bilgisayar sayısı" üzerinden ergenlerin ve ailelerinin medya takip alışkanlıkları öğrenilmiştir. Bu soruya katılım sağlayanlar içerisinde 2-3 adet bilgisayar kullananların oranı %47,6 (280 kişi); 1 adet bilgisayar kullananlar ise %33,8 (199 kişi); 4 ve üzeri bilgisayar kullananlar % 12,9 (76 kişi) ve bilgisayarı olmayanlar ise %5,8 (34 kişidir). Bu soruya verilen cevaplar doğrultu-

sunda, tabloda da görüldüğü üzere katılımcılardan evlerinde bilgisayarı olmayanların sayısı yok denecek kadar azdır. Hanelerin yarısından fazlasında ise ortalama 3 adet bilgisayar bulunmaktadır. Buna göre; hanelerde bulunan bilgisayar sayısındaki artışın, ergenlerin ve ailelerinin medya takip alışkanlıklarını doğrudan etkilediği ve internetin problemlı kullanımına yol açabildiği söylenebilir.

Tablo 4. Hanede İnternet Bağlantı Durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	482	80,7
Hayır	115	19,3
Toplam	597	100,0

Ankete katılan ortaokul ve lise öğrencilerine “Evinizde internet bağlantısı var mıdır?” sorusu yöneltildiğinde verilen cevaplara göre; öğrencilerin %80,7’si evlerinde internet bağlantısının olduğunu belirtmiştir. %19,3’ü ise

evlerinde internet bağlantısının olmadığını belirtmiştir. Buna göre katılımcıların dörtte üçünden fazlasının evinde internet bağlantısı bulunduğu görülmektedir.

Tablo 5. İnternet Bağlantılı Kullanılan Cihaz Sayısı

	Sayı	Yüzde
Yok	6	1,0
1-5	313	53,5
6-10	234	39,9
11 ve üzeri	32	5,6
Toplam	585	100,0

Tablo 5’te görüldüğü gibi katılımcılara “Evinizde kullanmış olduğunuz internet bağlantısı özelliği olan cihazların sayısı” sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %53,5’i (313) 1-5 arası, %39,9’u (234) 6-10 arası evlerinde internet bağlantısı özelliği olan cihaz bulunduğunu; katılımcıların %5,6’sı (32) evlerinde 11 ve üzeri internet bağlantılı cihazın olduğunu

belirtmiştir. Katılımcılardan yalnızca %1’i (6) evinde internet bağlantılı cihaz olmadığı görülmektedir. Buna göre ankete katılan öğrencilerin %99’unun evinde internet bağlantısı olan çok sayıda cihaz vardır. Bu durum, bilişim araçlarının birçok kişinin hayatına girmiş bulunduğu gerçeğini yansıtmaktadır.

Tablo 6. Günlük Ortalama Medya Kullanım Süresi

	Sayı	Ortalama
İnternet	595	176 dk.
Televizyon	596	104,8 dk.
Dergi	595	11,5 dk.
Radyo	596	7,5 dk.
Gazete	595	7,2 dk.

Tablo 6’da katılımcılara “1 günde ortalama medya kullanım süreleri” ile ilgili soru sorulmuştur. Katılımcıların zamanlarını en fazla geçirdikleri medya 176 dakika ile internet olmuştur. İnterneti sırası ile 104,8 dakikalık süre ile televizyon; 11,5 dakikalık süre ile dergi; 7,5 dakikalık süre ile radyo ve 7,2 dakikalık süre ile gazete takip etmektedir. Tabloda elde edilen verilerden yola çıkarak katılımcı-

ların 1 günlük zamanlarının çoğunluğunu internet ve televizyona ayırdıkları görülmektedir. Katılımcıların okumaya dayalı dergi ve gazete gibi yazılı medya araçlarına ayırdıkları kullanım süreleri ise oldukça düşüktür. Ayrıca çıkan başka bir sonuç, televizyonun en çok izlenmede elde ettiği yeri, internet devralmıştır. En çok kullanılan iletişim aracı artık internettir.

3.3.İnternet Kullanım Eğilimleri

Tablo 7. İnternet Kullanım Amaçları

	Hiç	Ara sıra	Her zaman
Mail	39,7	49,7	10,7
Ödev/Araştırma/Eğitim	3,4	50,5	46,1
Oyun	20,5	46,3	33,2
Sohbet-chat	10,1	35,0	54,9
Haber/Yorum	24,3	55,5	20,2
Sosyal Medya (facebook, twitter vb.)	11,1	26,4	62,6
Dizi, film, video izleme, yükleme	9,0	43,6	47,5
Cinsellik	81,4	12,1	6,6
Kumar, bahis vb.	92,6	4,1	3,3

"İnternet kullanım eğilimleri ve amaçları" üzerine sorulan soruya baktığımızda katılımcıların %49,7'si maili ara sıra, %10,7'si ise her zaman kullandığını belirtirken %39,7'si ise mail amaçlı hiç kullanmadığını belirtmiştir.

İnterneti, ödev, araştırma ve eğitim amaçlı %50,5'i ara sıra, %46,1'i her zaman kullandığını belirtirken %3,4'ü ise bu amaçla hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Oyun amaçlı interneti kullanımına baktığımızda ise katılımcıların %46,3'ü ara sıra, %33,2'si ise her zaman kullandığını belirtirken %20,5'i ise bu amaçla hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Sohbet/chat amaçlı internet kullanımı ise %54,9'u her zaman, %35'i ara sıra kullandığını, %10,1'i ise bu amaçla hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Haber ve yorum amaçlı internet kullanımında %55,5 ara sıra kullandığını, %20,2 her zaman kullandığını, %24,3'ü ise hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Sosyal medya (facebook, twitter vb.) amaçlı internet kullanımında katılımcıların %62,6'sı her zaman kullandığını, %26,4'ü ara sıra kullandığını, %11,1'i ise hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Dizi, film, video izleme, yükleme amaçlı internet kullanımında katılımcıların %47,5'i her zaman kullandığını, %43,6'sı ara sıra kullandığını, %9'u ise hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Cinsellik amaçlı internet kullanımında katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda %81,4'ü bu amaçla interneti kullanmadığını, %12,1'inin ara sıra kullandığını ve %6,6'sının ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

Kumar, bahis vb. amaçlı internet kullanımına baktığımızda katılımcıların %92,6'sı hiç kullanmadığını, %4,1'i ara sıra kullandığını, %3,3'ü ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

Buna göre, tabloya ve çıkan sonuca baktığımızda katılımcıların interneti kullanım amaçları değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların interneti kullanım amaçları arasında sosyal medyayı kullanma oranının diğer oranlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. İnterneti her zaman kullanma amaçlarını sosyal medyadan sonra sırasıyla; sohbet-chat, dizi, film, video izleme ve yükleme ve ödev, araştırma yapma ve eğitim takip etmektedir.

Tablo 9. İnternet Kullanım Süreleri

1 günde ortalama...	Sayı	Ortalama
İnternet kullanımı	583	3,28 (3 sa. 16 dk.)
Sosyal medya (facebook, twitter vb.) kullanımı	566	2,59 (2 sa. 35 dk.)
Bilgisayar-internet-online oyunları oynama	511	1,96 (1 sa.57 dk.)

Tablo 9'a göre, "1 günde ortalama internet kullanım süreleri" ne yönelik soruya verilen cevapta katılımcıların 1 günde ortalama 3 saat 16 dakika boyunca internette vakit geçirdikleri görülmektedir. Yine aynı katılım-

cıların 2 saat 35 dakika "Sosyal medyada (facebook, twitter vb.)" vakit geçirdiği, 1 saat 57 dakika ise "Bilgisayar-İnternet-Online oyunları" oynayarak vakit geçirdikleri görülmektedir.

3.4.Problemlili İnternet Kullanımı

3.4.1. Ölçeğin Ortalamaları ve Ölçeğin Güvenirliği

Tablo 10. Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen

	Sayı	Ortalama	Standart sapma
İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime "birkaç dakika daha" diyorum.	518	3,0058	1,46855
İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.	518	3,5251	1,50895
İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.	518	3,9865	1,40109
İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum.	518	3,2915	1,59968
İnternette ismini gizlemek beni daha özgür kılıyor.	518	3,7780	1,51170
Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	518	3,4537	1,49168
İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum.	518	2,7239	1,54464
Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum.	518	3,8069	1,51376
Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.	518	3,7220	1,53991
Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.	518	2,3880	1,47382
İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	518	3,6351	1,51079
İnternette, kontrol benden çıkıyor.	518	4,0270	1,43298
İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor.	518	4,2915	1,28447
İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.	518	3,9614	1,38605
Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum.	518	4,0444	1,40459
Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum.	518	3,6544	1,53183

İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.	518	3,9575	1,40396
Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor.	518	3,6795	1,50358
İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır.	518	3,8012	1,50339
İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor.	518	4,0560	1,37495
İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.	518	3,4865	1,56076
İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımdadır.	518	3,6583	1,49436
İnternet kullanmayı bırakmadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.	518	4,2973	1,25186
Sabahları uyandığımda bir an önce internete bağlanmak istiyorum.	518	3,8514	1,47942
İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlamıyorum.	518	2,6274	1,55685
İnternet beni kendisine esir ediyor.	518	3,6988	1,51907
İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.	518	3,5927	1,58270

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,927	,928	27

Problemlı internet kullanım ölçeği 5'li likert türü bir cevaplama sistemiyle uygulanmıştır. Buna göre ölçeğin cevap seçenekleri "tamamen uygun (5), oldukça uygun (4), biraz uygun (3), nadiren uygun (2) ve hiç uygun değil (1)" şeklinde derecelendirilmiştir. 7. ve 10. maddeler tersten puanlanmıştır. Toplam puan 27 ile 135 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık testi sonuçlarında problemlı internet kullanım ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı %92,7 olarak bulunmuştur. Ölçek, problemlı internet kullanım davranışını ölçerek bireylere "internet bağımlılığı" teşhisi koymayı amaçlayan bir ölçek olarak değerlendirilmemelidir. Bu ölçek, internetin sağlıklı ve sağlıklı olarak kullanım düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, ölçekten alınabilecek yüksek puanlar, bireylerin internet kullanımlarının sağlıklılaştığını, internetin yaşamlarını

olumsuz bir şekilde etkilediğinin ve bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğinin işareti olarak değerlendirilmelidir.

Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen'de (PİKÖ-E) en yüksek ortalamaya sahip 5 maddenin ifadeleri şunlardır: "İnternet kullanmayı bırakmadığım için derslerime geç kalıyorum" (4,29). "İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor" (4,29). "İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor" (4,05). "Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum" (4,04). "İnternette, kontrol benden çıkıyor" (4,02). PİKÖ-E'de sorulan 27 soru neticesinde verilen cevaplarda 3 temel faktör olarak; internetin olumsuz sonuçları, aşırı kullanım ve sosyal fayda/ rahatlık belirlenmektedir. Araştırmaya göre ise, en yüksek ortalamaya sahip 5 maddenin internetin olumsuz sonuçları içerisinde yer aldığı ortaya çıkmıştır. Bu ölçeğin, inter-

net kullanımının bireylerin yaşamını sağlık-sızlaştırdığı, olumsuz şekilde etkilediği ve bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluştura-bildiği için yapıldığı göz önüne alındığında, araştırma sonucunda çıkan yüksek puanlı

ifadelerin 5'inin de internetin olumsuz sonuç-ları arasında yer alması, katılımcılar arasında problemli internet kullanıcılarının olduğunu göstermektedir.

3.4.2.Problemli İnternet Kullanımı

Tablo 11. Problemli İnternet Kullanımı

	Sayı	Yüzde
Normal kullanıcılar (1-3 saat)	411	68,8
Risk altındakiler (3-5 saat)	158	26,5
Problemli internet kullanıcıları (5 saat üzeri)	28	4,7
Toplam	597	100,0

Tablo 11'e göre, Kocaeli'nde ortaokul ve lise öğrencilerinin %4,7'si problemli inter-net kullanıcısıdır. %26,5'i risk altındaki inter-net kullanıcılarıdır. %68,8'i ise problemli in-ternet kullanıcısı ya da riski altında olmayan; normal internet kullanıcılarından oluşmakta-dır. Buna göre; öğrencilerin üçte ikisine yakını normal internet kullanıcısıdır. Öğrencilerin üçte birine yakın kısmı da problemli internet kullanımı sınırında olup risk altında bulun-maktadır.

3.4.3.Çoklu Regresyon Analizi Bul-guları

"Problemli internet kullanımını hangi faktörler etkilemektedir? Okul türü ve cinsi-yet etkilemekte midir? İnternet kullanımı, sosyal medya kullanımı ve dijital oyun oyna-ma, problemli internet kullanımına etkilemek-te midir?" sorusunu cevaplamak için Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sorusunu cevaplamak için araştırmanın ba-ğımlı değişkeni olan problemli internet kulla-nımı üzerinde etkili faktörler için aşamalı olarak ilk başta okul türü ve cinsiyet; sonra da iletişim teknolojilerinin etkisini ölçmeye yöne-lilik internet, sosyal medya ve dijital oyun ba-ğımsız değişkenler olarak regresyon modeline konuldu.

Okul türü ile problemli internet kul-lanımı arasında [$r=0,070$ ($p=0,001$)]; cinsiyet ile problemli internet kullanımı arasında [$r=0,181$

($p=0,002$)]; internet kullanım süresi ile prob-lemli internet kullanımı arasında [$r=0,364$ ($p=0,001$)]; sosyal medya kullanım süresi ile problemli internet kullanımı arasında [$r=0,339$ ($p=0,001$)]; dijital oyun oynama süresi ile problemli internet kullanımı arasında [$r=0,240$ ($p=0,001$)] doğrusal (Pearson korelasyon) bir ilişki vardır. Hipotezleri test etmek üzere oluşturulan hiyerarşik çoklu regresyon mo-delleri genel olarak anlamlıdır. Ayrıca model 1 ve model 2 F değişimi $p<,05$ düzeyinde an-lamlıdır. Buna göre;

Okul türü ve cinsiyet ile problemli in-ternet kullanımı arasında kurulan birinci reg-resyon modeli anlamlıdır [$F=10,643$; $p=0,001$]. Kurulan model ise varyansın %3,1'ini açıkla-maktadır (Adj. $R^2=0,031$). Buna göre, kurulan modelin açıklama gücünün düşük olduğu görülmektedir.

İletişim teknolojileri kullanımı ile problemli internet kullanımı arasında kurulan ikinci regresyon modeli de anlamlıdır [$F=25,993$; $p=0,0001$]. Kurulan model ise var-yansın %13,3'ünü açıklamaktadır (Adj. $R^2=0,133$). Buna göre, kurulan modelin açık-lama gücünün düşük olduğu görülmektedir.

Problemli internet kullanımı üzerinde etkili olan faktörlerin etkisini ölçmeye yönelik oluşturulan hiyerarşik çoklu regresyon mode-linin diğer verileri ise tablo 12'de gösterilmek-tedir.

Tablo 12. Problemlı İnternet Kullanımına Etkileyen Faktörlere Dair Regresyon Analizi Bulguları

	Model	B	Std. Hata	Std. Beta	t	p
1	(sabit)	57,477	1,609		35,711	,000
	Okul	1,976	1,889	,043	1,046	,296
	Cinsiyet (erkekler, kızlara göre)	7,922	1,855	,174	4,270	,000
2	(sabit)	56,313	1,301		43,270	,000
	İnternet kullanım süresi	1,500	,462	,252	3,246	,001
	Sosyal medya kullanım süresi	,735	,440	,122	1,669	,096
	Dijital oyun oynama süresi	,177	,432	,022	,411	,682

Tablo 12'deki regresyon analizi bulguları, kurulan regresyon modellerinin anlamlı olduğu göstermektedir. Buna göre; cinsiyet, internet kullanımı süresi, sosyal medya kullanım süresi ve dijital oyun oynama süresi problemlı internet kullanımı üzerinde etkili olan faktörlerdir.

Regresyon modeli 1 bulgularına göre, erkekler referans kategorisi olarak aldığımızda kızlara göre erkekler, daha fazla problemlı internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. Erkekler, kızlara göre problemlı internet kullanımını 7,922 puanlık bir etki yapmaktadır. Buna göre erkeklerin kızlara göre daha fazla problemlı internet kullanıcısı olduğu ortaya çıkmıştır.

Model 2'den yansıyan problemlı internet kullanımı üzerinde etkili olan iletişim teknolojileri kullanım alışkanlıklarıyla ilgili bulgulara göre, problemlı internet kullanımı üzerinde internet kullanım, sosyal medya kullanım ve dijital oyun oynama süresi etkili birer faktör olduğu saptanmıştır. İnternet, sosyal medya ve dijital oyun kullanım süresi arttıkça, problemlı internet kullanımı da artmaktadır. Ortaokul ve lise öğrencilerinin her bir saatlik internet kullanımı problemlı internet kullanımını 1,500 puanlık (5 üzerinden değerlendirilen aritmetik ortalama üzerinden hesaplanmaktadır) bir artış meydana getirmektedir. Yine ortaokul ve lise öğrencilerinin her bir saatlik sosyal medya kullanımı, problemlı internet kullanımını 0,177 puanlık bir

artış meydana getirmektedir. Son olarak ortaokul ve lise öğrencilerinin her bir saatlik dijital oyun oynama, problemlı internet kullanımını 1,500 puanlık bir artış meydana getirmektedir. Model 2 ile problemlı internet kullanımı üzerinde etkili olan faktörleri sıralandırılsa, en etkili faktörün internet kullanımı (0,252); ikinci etkili faktör olarak sosyal medya kullanımı (0,122) son olarak da dijital oyun oynama (0,022) olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Günümüz dünyasında internet hayatın her alanında bulunmakta olup, özellikle ergenler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ergenlik çağındaki gençlerin duygusal boşluklarını ailesinin, arkadaşlarının yeteri kadar dolduramaması ve internet dışındaki birçok eğlence aracının yeterince sosyallik ve etkileşim içermemesi, ergenleri bu amaçlar doğrultusunda internet kullanmaya itmektedir. İnterneti aşırı ve gereksiz kullanımı ise ergenlerde problemlı internet kullanımı sorununa neden olmaktadır. Ülkemiz için yeni sayılabilecek bir çalışma alanı olan problemlı internet kullanımı, internet bağımlılığı ve internet kullanımı konulu çalışmalar artan ilgi ile doğru orantılı olarak günden güne artmaktadır.

Problemlı internet kullanımının önlenmesinde yapılacak müdahale programlarının oluşturulmasında mevcut çalışmadaki

sonuçlar şu şekildedir:

Ergenlerde erkekler, kızlara göre daha fazla problemli internet kullanımına sahiptir. Çalışmada problemli internet kullanımı, 13-15 yaş arası ergenlerde daha yüksek görülmüştür. Ayrıca demografik değişkenlerden okul türü ve gelirin problemli internet kullanımı üzerinde etkili olmadığı bulgulanmıştır.

Ergenlerin interneti en çok "Sosyal medya" amaçlı, ikinci sırada "Sohbet-chat" yani iletişim kurma amaçlı, üçüncü sırada "Dizi, film, video izleme ve yükleme" amaçlı ve dördüncü sırada da "Ödev, araştırma yapma ve eğitim" amaçlı kullandığı sonucu elde edilmiştir.

Her üç ergenden birisinin internette günlük üç saatten fazla vakit geçirdiği, dolayısıyla bu sonucun günlük ortalama internet kullanım süresi açısından önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca her üç ergenden ikisinin de üç saat ve altında internet kullandığı belirlenmiştir. İnternete harcanan zaman, sosyal medya kullanımı, bilgisayar ve internet oyunları üzerinden İnternet kullanım alışkanlıklarına bakıldığında, her üç ergenden ikisinin "normal" internet kullanıcıları olduğu tespit edilmiştir.

İnternet kullanan ergenlerde, her on kişiden dokuzunun mobil cihazlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede ergenlerin büyük bir bölümünün cep telefonundan internete bağlandıkları, akıllı cep telefonlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte internete bağlanmada zaman ve mekân sınırının ortadan kalkmasının etkili olabildiğini sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Mevcut araştırmada günlük ortalama internet kullanım süresi ile problemli internet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bunun birlikte internette sosyal medya kullanım süresi ile problemli internet kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca günlük ortalama dijital oyun oynama süresi ile problemli internet kullanımı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tesit edilmiştir.

4.2. Öneriler

Ergenlik döneminde problemli internet kullanımına yol açan nedenler ve bu nedenleri ortadan kaldırmaya katkı sağlayacak çözümlerin ortaya koymak amacıyla; doğru internet kullanımını, eğitim ve sosyal hizmet müdahalesi ışığında, ortak duygu ve değerler eğitimi yoluyla kazandırmak için ailelere, kurum ve kuruluşlar ile araştırmacılara şunlar önerilebilir:

Kurum ve Kuruluşlara;

Ülkemizde internet kullanımının ergenlere verebileceği zararları önlemeye yönelik sosyal politikalar geliştirilebilir ve gerekli yasal düzenlemeler yapılabilir.

Ülke genelinde sağlıklı/güvenli internet kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik farkındalık çalışmaları, projeler ve programlar uygulanabilir. Bu bağlamda internet sağlayıcılar ile işbirliği yapılabilir.

Milli Eğitim Sisteminde, okul sosyal hizmeti kapsamında okul yönetimlerinin ve rehberlik servislerinin işbirliği ile problemli internet kullanımı, sağlıklı internet kullanımı, internet bağımlılığına ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik bilinçlendirici çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar kapsamında gençlerin interneti etkili ve verimli kullanması öğretilir, ergenlere internetin aşırı kullanımının olumsuz sonuçları ile ilgili eğitim verilebilir, sağlıklı internet kullanımının nasıl olması gerektiği hakkında gençler bilgilendirilebilir.

Okullarda psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek elemanlarının iş birliği ile çalıştığı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırma Merkezleri kurulabilir, varsa etkinliği artırılabilir. Okullarda bulunan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinde problemli internet kullanımını önleyici programlar ve grup çalışmaları düzenlenebilir, öğrencilerin problemli internet kullanımı hakkında bilgilendirme amaçlı seminerler düzenlenebilir.

Sosyal hizmet uzmanları, problemli internet kullanımı sebebiyle kendilerine başvuran ebeveynler ve gençlerle problemli in-

ternet kullanımı, internet bağımlılığı, sağlıklı internet kullanımı ve gençleri internette bekleyen tehlikeler hakkında grupla sosyal hizmet uygulamaları yapabilir, bilgilendirici ve önleyici çalışmalar gerçekleştirebilir.

İnternetin yararlı bir iletişim aracı halinde kullanılması için özellikle eğitim kurumlarında bu konular yeniden gözden geçirilebilir. Bunun için okullarda, okul yönetimlerinin ve rehberlik servislerinin işbirliği ile bilgisayar derslerinde, temel teorik bilgilerin yanı sıra nitelikli ve amaca yönelik internet kullanım davranışlarının önemini vurgulayan içeriklere hazırlanabilir, problemlı internet kullanımına dair yapılacak olan önleme çalışmalarına ağırlık verilebilir.

Ergenlerin internet kullanımından olumsuz etkilenmelerinde, internet kullanım amacının önemine dair, internetin olumsuz etkilerini azaltmak ve yararlı bir iletişim aracı olarak kullanılmasına katkı sağlamak amacıyla, eğitimciler kamuoyu ve ebeveynleri bilgilendirmeye yönelik seminerler ve psiko-eğitimler düzenleyebilir.

Belediyelerin gençlik ve spor hizmetleri tarafından, illerde yer alan gençlik merkezlerinde problemlı internet kullanımına yönelik, internetin problemlı kullanımının insan yaşamına olumsuz etkileri ve bu gibi benzer konularda seminerler düzenlenebilir. Bunun yanında aşırı internet kullanımını sınırlamak ve internette harcanan gereksiz sürenin azaltılmasına amacıyla, gençlerin kaliteli zaman geçirmeleri için farklı sosyal aktivitelere katılımları artırılabilir. Okul ve belediyelerde; gençlerin sanal ortamdan uzaklaştırılıp gerçek hayatta sosyalleşebilmesini sağlayabilecek grup çalışmaları, spor etkinlikleri, sinema ve tiyatro gibi daha çok arkadaşlık kurabileceği, daha çok çevre edinebileceği ortamlar sunulabilir.

Araştırmacılara;

İnternet kullanım süresi ($X = 3.16$ saat) dikkate alınarak bu sürenin nasıl azaltılacağına yönelik araştırmalar yapılabilir.

Problemlı internet kullanımı bu araştırmada sadece ergenler ile çalışılmıştır. Bu konuda yapılacak araştırmalarda, çalışma grubunun yaş aralığı daha geniş tutulabilir. Böylece gelişim dönemleri ile birlikte internet kullanımının daha geniş yaş aralığında ortaya konması sağlanabilir.

Gençleri problemlı internet kullanımına iten nedenler araştırılabilir. Bu nedenler üzerinden problemlı internet kullanımını giderici çalışmalar yapılabilir. Gençlerin interneti daha kaliteli ve sağlıklı kullanımı teşvik edilebilir.

Ergenlerde problemlı internet kullanımını ve ergenlik dönemi sonrasında devam eden ve etmeyen sorunları inceleyen uzun süreli araştırmalar ile yeni çalışmalar yapılabilir.

Problemlı internet kullanımına ilişkin farklı değişkenlerin etkileri araştırılarak, literatürdeki sınırlı sayıdaki veriler geliştirilebilir ve konuya ülke çapında duyarlılık ve farkındalık kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı Vural, B. & G. Coşkun. (2009). Yeni Teknolojiler ve Halkla İlişkiler: Halkla İlişkiler Alanında İnternet Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. M. Varlı, Y. Budak, G. Değirmencioğlu, S. Varlı (Ed.). 2. *Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu 21.Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler* içinde. İzmit: Özlem Matbaası, 179-194.
- Aral, N. (2000). *Su Medeniyet ve Teknoloji*. 1.Basım. İstanbul: Eksen Matbaası.
- Aydeniz, H. (2013). *Bilinçli Medya Kullanımı*. 3. Baskı. Ankara: Pirintaş Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Bayraktar, F. (2013). İnternet ve Ergen Gelişimi. M. Kalkan ve C. Kaygusuz (Ed.) *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık, 75-93.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of

- problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721-736.
- Caplan, S. E. (2007). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic internet use. *Cyber Psychology and Behavior*, 10(2), 234-242.
- Ceyhan, A. Aykut. (2011). Ergenlerin Problemli İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcıları. *Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.
- Ceyhan, E. (2010). Problemli İnternet Kullanım Düzeyi Üzerinde Kimlik Statüsünün, İnternet Kullanım Amacının ve Cinsiyetin Yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1(3), 1323-1335.
- Dinç, M. (2010). *İnternet Bağımlılığı*. 1. Baskı. İstanbul: Ferfir Yayınları.
- Ekici, A. (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Kötü Bir Alışkanlık Olarak İnternet. *Çagito Dergisi Kış*, 30, 227-235.
- Günlü, A. (2016). *Ergenlerde İnternet ve Problemli İnternet Kullanım Davranışının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, A. (2014). *Çocuk Eğitiminde Doğru Bilinen Yanlışlar*. 107.Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları
- Gürcan, N. & E. Hamarta. (2013) Problemli İnternet Kullanımı ve Uyum. M. Kalkan ve C. Kaygusuz (Ed.). *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık, 2013, 95-114.
- Gönül, A.S. (2002). Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı/kötüye kullanımı). *Yeni Symposium*, 40(3), 105-110.
- Işık,U. & H. Topbaş. (2015). Facebook ve Bağımlılık: Medya Bağımlılığı Araştırması, *TurkishStudies*, 38, 319-336. https://www.jasstudies.com/Makaleler/181026703_24-Yrd.%20Do%C3%A7.%20Dr.%20Umur%20I%C5%9EIK.pdf adresinden 14.05.2018 tarihinde erişildi.
- IWS (2017). *İnternet Dünya İstatistikleri*. <http://www.internetworldstats.com/s tats.htm>, 2017 adresinden erişildi.
- İşmen Gazioğlu, A.E. (2013). *Hayatın İlk Çeyreği 0-18 Yaş Gelişimi*. 3 Baskı. İstanbul: Pirintaş Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Kaygusuz, C. (2013). Psikolojik İhtiyaçlar ve İnternet Bağımlılığı. M.Kalkan ve C. Kaygusuz (Ed.) *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık, 2013, 163-192.
- Morahan-Martin, J. ve P. Schumacher (2000). Incidence and Correlates of Pathological Internet Use Among College Students. *Computers in Human Behavior*. 161, 13- 29.
- Nar, E. (2007). *Kimse Beni Anlamıyor? Gençlik ve ergenlik psikolojisi adına merak edilen her şey*. 4.Baskı. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.
- Odabaşı, F.,I. Kabakçı & A.N. Çoklar. (2007). *İnternet, Çocuk ve Aile*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Satan, A.A. (2013).Ortaöğretim Öğrencilerinde Akran Baskısının İnternet Bağımlılığına Olan Etkisi, *TurkishStudies*, 6(8), 511-526. https://www.jasstudies.com/Makaleler/144530739_26SatanAy%C5%9Fin%20Ayd%C4%B1nay-511-526.pdf adresinden 14.05.2018 tarihinde erişildi.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi Öğrencilerinde Problemli İnternet Kullanımı ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Shapira, N.A., M.C. Lessing, T.D. Goldsmith, S.T. Szabo, M. Lazoritz, M.S.Gold ve D.J. Stein (2003). Problematic Internet Use. *Proposed Classification and Diagnostic Criteria. Depress Anxiety*. 17(4), 207- 216.
- Steyer, J.P. (2014). *Facebook Çağında Çocuk Büyütmek*. A.Birkan (çev.) İstanbul: Doğan Kitap (orijinal baskı tarihi 2012).
- Tarhan, N. & S. Nurmeov. (2011). *Bağımlılık*. 1.Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Taylan, H. & M. Işık (2015). Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı. *International Periodical For The Languages, Literature ve History of Turkish or Turkic*. 10(6) Spring, 855-874.
- Turanalp, M. F. (2016). *İnternetin Ergenlere Olumsuz Etkileri Üzerine Din Eğitimi Temelli Bir Yaklaşım*. Makale, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 111-131.
- Yalom, I.D. (Ed.) (2008). *Ergen Terapisi*. İstanbul: Prestij Yayınları
- Yavuzarslan Gök, A. (2017). *Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımı, Kişilik Özellikleri ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri Anlamak*. 9. Basım İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2013). *Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Young, K.S. (2004). Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-41.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Yörük, B. Ö. ve Taylan, H. H. (2018). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı ve Sosyal Hizmet Müdahalesi, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7597>, Number: 67 Spring III 2018, p. 339-359.

